

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภคยาปฏิชีวนะชนิดเม็ดแบบไม่ครบ
เทอมโดยใช้กระบวนการสืบหาอนาคต : กรณีของชุมชนแม่ย่อไต้ อำเภอสันทราย จังหวัด
เชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยข้อมูลโดยใช้กระบวนการ Future Search Conference. เข้าร่วมในการ
วิจัย และมีการให้ความรู้ โดยมีวิทยากรให้ความรู้ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคยา
ปฏิชีวนะชนิดเม็ดแบบไม่ครบเทอมให้เปลี่ยนเป็นรับประทานแบบครบเทอมโดยมีผลการวิจัยสรุป
ได้ดังนี้

1. สรุปผลที่ได้จากการลงพื้นที่ก่อนทำวิจัย
2. สรุปผลที่ได้จากการประยุกต์ใช้กระบวนการ F.S.C. (Future Search Conference)
3. การติดตามประเมินผลการทำวิจัย

สรุปผลที่ได้จากการลงพื้นที่ก่อนทำวิจัย

ระยะก่อนทำวิจัย (ภาคสนาม)

ใช้เวลาศึกษา 4 สัปดาห์และมีการสำรวจข้อมูลจากเอกสาร และบุคคลที่อยู่ในชุมชนใน
พื้นที่ ศึกษาข้อมูลจากสถานีอนามัย โรงพยาบาล แกนนำหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข รวมทั้ง
สร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับชาวบ้านในชุมชน ผลที่ได้จากการดำเนินงานเป็นดังนี้

ครอบครัวของชุมชนแม่ย่อไต้ เป็นครอบครัวเดี่ยวเป็นส่วนใหญ่ และมีบ้านจัดสรรอยู่
เป็นจำนวนมาก คนในพื้นที่เป็นคนไทย มีพม่าอาศัยอยู่เป็นจำนวน 1 ใน 3 ของหมู่บ้าน การเดินทาง
สะดวกสบาย เพราะมีรถโดยสารประจำทางอยู่ตลอดเวลา ถนนติดต่อกันตลอดทางจากในเมือง
มายังอำเภอสันทราย โรงเรียนมีอยู่ 4 แห่งในชุมชนแห่งนี้ ได้แก่ โรงเรียนวัดสันทรายหลวง
โรงเรียนอนุบาลสวนองุ่น โรงเรียนอนุบาลสันทรายและโรงเรียนสันทรายวิทยาคม การลงพื้นที่ใน
การสำรวจครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปสำรวจยาที่เหลือใช้จากการรับประทานไม่หมด พบว่า ยาที่เหลือ
มากที่สุดได้แก่ Amoxycillin รองลงมาได้แก่ Dicloxacillin สุกทัย คือ Penicillin ผู้วิจัยได้ตรวจ
พบว่า ยาทั้ง 3 กลุ่มเป็นยาที่มีการจ่ายให้กับผู้ป่วยที่มีอาการเป็นหวัด เป็นแผลที่กล้ามเนื้อและเจ็บคอ
ซึ่งผู้ป่วยที่ได้รับยา ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ อันดับที่สองเป็นหนุ่มสาวหรือคนวัยทำงาน อันดับที่สาม
เป็นเด็กและเด็กเล็ก ผู้สูงอายุในหมู่บ้านมีอายุถึง 100 ปี ซึ่งนับว่าเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุยืนยาวเมื่อ
เทียบกับชุมชนอื่น ผู้สูงอายุในหมู่บ้านแม่ย่อไต้มี ผู้สูงอายุอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อสอบถามแล้ว

พบว่า เหตุที่ชุมชนนี้มีผู้สูงอายุ อยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากอากาศที่ดี การคมนาคมที่สะดวก มีวัดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจอยู่มาก ตลาดมีทุกที่ทั่วถึง มีการออกกำลังกายกันทุกเย็น และที่สำคัญมีโรงพยาบาลทั่วถึง ไปมาง่าย กำนันและผู้ใหญ่บ้านดูแลหมู่บ้านเป็นอย่างดี มีการออกหน่วยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้กับชุมชนในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่ง ที่ทำให้ผู้สูงอายุใช้ยาอย่างไม่ประหยัด ใช้ยาอย่างไม่ถูกต้อง ฟุ่มเฟือย และผู้สูงอายุมีระดับความรู้ที่จบเพียงชั้น ป.4 เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามกฎระเบียบ ของการศึกษาภาคบังคับของคนในสมัยนั้น ทำให้ความรู้เรื่องยายังไม่ค่อยจะได้ทราบ ส่วนคนในวัยหนุ่มสาว และคนวัยกลางคน การรับประทานยาปฏิชีวนะ ก่อนข้างมีปัญหา มาก ถึงแม้จะมีปัญหาหอรองจากผู้สูงอายุ คือคนวัยหนุ่มสาวและคนวัยทำงานมักจะ ลืมรับประทานยา ก็เกี่ยวข้องรับประทานยา ถึงแม้ว่าคนในวัยหนุ่มสาว และวัยกลางคนจะมีความรู้เรื่องยาดีพอสมควร แต่เขาเหล่านั้น ก็กลับมองข้าม เพราะยังไม่เห็นโทษ ของการรับประทานยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบตาม เพราะผลยังไม่ปรากฏ หรือบางคนผลของการคือยาปรากฏแล้ว แต่ก็ไม่ได้คิดอะไร เช่น เสียเงินในการซื้อยาปฏิชีวนะที่เพิ่มขึ้น แต่เขากลับคิดว่ายาคงแพงขึ้น หมอสั่งจ่ายยาตัวใหม่ให้กับเขา คนในวัยหนุ่มสาว และคนวัยกลางคน จึงเป็นกลุ่มบุคคลอันดับที่สอง ที่ต้องได้รับความรู้ในเรื่องการรับประทานยา อย่างถูกวิธีเสียใหม่ ส่วนวัยเด็กเป็นวัยที่ไปหาหมอบ่อย แต่จากการที่ลงไปสำรวจพบว่า ยาของเด็กที่เป็นยาแก้แอสเพอ มักทานไม่หมดและไม่ค่อยได้ใส่ตู้เย็นหรือไม่ใส่ตู้เย็นเลย ทำให้ยาปฏิชีวนะเสียได้ จากการสอบถามกับแม่ของเด็ก ที่ให้ยาพบว่าพอลูกหาย ก็เลยไม่เอายาให้ลูก เพราะเด็กบางคนรับประทานยา ต้องช่วยกันจับหลายคน เวลาให้ยาทำให้แม่ไม่ค่อยมีแรงจูงใจเอายาให้ลูก พอลูกหายก็เลิกเอายาให้โดยคิดว่าลูกหายแล้ว บางครอบครัว เก็บยาน้ำปฏิชีวนะไว้ใช้ในคราวต่อไป โดยผู้วิจัย เห็นยาปฏิชีวนะอยู่ในตู้เย็น ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลแล้ว พบว่ายาปฏิชีวนะที่พบนั้น ใกล้เคียงเสียแล้ว และตัวหนังสือที่พิมพ์วันหมดอายุนั้นเลอะเลือนหายไป เมื่อสอบถาม กับผู้ปกครองเด็ก พบว่า เสียดยา และคิดว่าเอาไว้ในตู้เย็นยาปฏิชีวนะคงไม่เสีย ผู้วิจัยจึงให้ความรู้พื้นฐาน แก่ผู้ปกครองไป วัยเด็กนั้นในหมู่บ้านแม่ย่อยได้ ผู้ปกครองจะเป็นผู้ที่เอายาให้กับเด็กเอง ถ้าผู้ปกครองไม่เอายาให้เด็กรับประทาน เด็กก็จะไม่รับประทานเอง แต่เด็กที่โตขึ้นมาหน่อย ผู้ปกครองก็สอนให้รับประทานยาเอง เด็กพอรับประทาน จนอาการเริ่มดีก็เลิกรับประทาน แต่เด็กที่ไปรับยา ที่โรงพยาบาล ส่วนใหญ่เป็นยาน้ำ การเก็บรักษายาจึงค่อนข้างยากพอสมควร บางบ้านเก็บยาน้ำปฏิชีวนะนอกตู้เย็น เพราะด้วยความที่ผู้ปกครองไม่รู้กลัวยาเสียจึงเก็บไว้นอกตู้เย็น

และขอยกตัวอย่างคำพูดของชาวบ้านในการลงภาคสนาม เช่นในการลงภาคสนามครั้งนี้พบว่าชาวบ้านชุมชนแม่ย่อยได้ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี แต่ก็มีบางคน ที่ไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร เช่นบ้านของนายสมศักดิ์ ซึ่งทำอาชีพเกษตรกร ที่แสดงความไม่พอใจ ในการขอเข้าเยี่ยม

บ้านเพื่อ ตรวจสอบสุขภาพวิถีชีวิตในผู้ยา โดยนายสมศักดิ์นั้นมีการแสดงสีหน้าที่ไม่พอใจเป็นอย่างมาก แต่ผู้วิจัย ก็ได้แสดงตนเองว่า เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อมาทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องยา ปลูกชีวิตทำให้ นายสมศักดิ์ให้ความร่วมมือในการขอเข้าดูสุขภาพวิถีชีวิตในผู้ยา ที่อยู่ในบ้าน การลง ภาคนามในครั้งนี้ชาวบ้านเช่นแม่สนใจให้การต้อนรับที่อบอุ่นมาก โดยมีการจัดหาข้าวปลาให้ รับประทานและให้ดูผู้ยาแบบละเอียดและเปิดเผย และแม่สนใจบอกกับตัวผู้วิจัยว่า “ยาปลูกชีวิตนะ ส่วนใหญ่จะทานไม่หมด แต่ก็ไม่ได้ทิ้ง แต่ปล่อยให้รักผู้ยาแบบนั้น ” ซึ่งตัวผู้วิจัยเองได้สังเกต อาการของแม่สนใจก็ดูท่าทางจะพูดจริงไม่ปกปิดอะไรแม่สนใจเล่าให้ฟังอีกว่า “เวลาที่แม่เป็นโรค แม่ก็จะไปหาหมอทุกครั้ง ยาที่ได้จึงมีมากในผู้ยา” ผู้วิจัยเห็นสีหน้าของแม่แล้วรู้สึกว่ แม่สนใจเอง คงเสียดายยาที่ไม่ได้รับประทาน ในบางครอบครัวเช่นครอบครัวที่มีผู้สูงอายุอยู่ ลูกหลานมักไม่ค่อย ได้ให้ความดูแล ในตอนกลางวัน เมื่อผู้วิจัยได้เข้าไปสอบถามผู้สูงอายุก็บอกเป็นเสียงเดียวกันว่า “ ลูกหลานไปทำงานกันหมดและจะกลับบ้านในตอนเย็น” ผู้สูงอายุท่านหนึ่งชื่อลุงคำ อายุ 60 ปี ทำงานรับจ้างทั่วไป กลางวันกลับบ้านเพื่อมารับประทานอาหารและได้เจอกับผู้วิจัย ผู้วิจัยพบว่า ใน ผู้ยามียาปลูกชีวิตนะเหลืออยู่หลายซอง ผู้วิจัยจึงสอบถามลุงคำว่า “ทำไมยาปลูกชีวิตนะจึงเหลือในผู้ยา มากมายขนาดนี้” ลุงคำจึงตอบว่า “เวลาที่ลุงกินยา พอหายลุงก็ไม่กินแล้ว เปลืองยานะ ไอ้หลานเอ๊ย” ลุงคำพูดไปหัวเราะไปแบบไม่จริงจังง่าไหร่ แสดงว่าลุงคำไม่รู้ถึงพิษภัยของการรับประทานยา ปลูกชีวิตนะแบบไม่ครบเทอม บางครอบครัวเช่นป้าหั่ว วัย 66 ปีอาชีพทำนาพูดกับผู้วิจัยว่า “ยาปลูกชีวิตนะป้าไม่รู้จักหรอก หมอให้ยาอะไรมาที่ทานหมดแต่พอป้าหายป้าก็ไม่กินแล้ว เพราะป้าว่า ยามันรักษาโรคได้แล้ว” จากการสังเกตสีหน้า ของป้าหั่ว พบว่าสีหน้าของแกดูเฉยๆ และดูเหมือน แกจะไม่รู้จักโทษของการรับประทานยาปลูกชีวิตนะ ที่ไม่ถูกวิธี ครอบครัวของพี่ชาติซึ่งเป็นหนุ่มวัย กลางคนที่ขยันทำงานคนหนึ่งแกอยู่กับภรรยาและลูกสาวอายุขวบกว่าๆ พี่ชาติได้บอกกับผู้วิจัยว่า “บางครั้งพี่เอง ก็ลืมทานยานะ พอรู้ตัวยาที่ไม่ได้อยู่ตรงหน้าพี่แล้ว” ผู้วิจัยถามพี่ชาติต่อไปว่า “พอ นึกได้พี่ชาติกลับมากินยาอีกไหม” พี่ชาติตอบว่า “บางครั้งถ้ายาอยู่ใกล้พี่ พี่ก็กินนะ แต่ถ้าอยู่ไกลก็ ไม่กินหรอก จี้เกียจหานะ” พี่ชาติทำหน้าที่ตาเฉยๆบอกกับผู้วิจัยอย่างนั้น หลายครอบครัว มีการใช้ยา ปลูกชีวิตนะแบบพรา่เพรื่อ หรือใช้ยาปลูกชีวิตนะเกินความจำเป็น ยกตัวอย่างเช่น พี่ลัดดา สาววัย 40 ปี อาชีพ เสริมสวยบอกว่า “ยาปลูกชีวิตนะเป็นยาที่รักษาได้หลายโรค เวลาที่พี่ไปหาหมอ พอหายแล้ว พี่ก็ เก็บเอามาใช้ใหม่” ทำให้ยาปลูกชีวิตนะในผู้ยาของเธอไม่มีเหลือเลย ผู้วิจัยได้สังเกตเธอพบว่า เธอรู้จัก ยาปลูกชีวิตนะในการรักษาโรคหลายตัว แต่เธอใช้ยาปลูกชีวิตนะอย่างผิดๆ ซึ่งเธอคงมีใจกับการใช้ยา ของเธอมาก น้ำเกียรติ เจ้าของร้านขายของชำท่านหนึ่งเล่าว่า ยาปลูกชีวิตนะนั้นพอยาเหลือก็เอาทิ้ง ไม่เก็บไว้ถ้ายาเหลือ โดยที่แกบอกว่า “น้ำมีบัตรทองรักษาได้ฟรี ไม่เสียเงินรักษา เวลายาเหลือไม่

อยากเก็บไว้ กลัวหมดอายุเสียก่อน” ที่น้ำเกี๋ยตืดพูดตรงๆ ได้เพราะน้ำเกี๋ยตืดสนิทกับแม่ของผู้วิจัย ในครอบครัวที่มีลูกเล็กๆ ผู้วิจัยถามว่าการกินยาเป็นอย่างไรบ้าง คำตอบของพี่หมวยที่มีลูกอายุได้ 7 ขวบ อาชีพแม่บ้าน สามีเป็นทหารบอกกับผู้วิจัยว่า “ ลูกพี่นะทานยา ยาก ปฏิชีวนะ น้ำนะทานไม่เคยหมด พี่ต้องเอาทิ้งตลอด” แต่พอผู้วิจัยถามว่า “ไม่กลัวลูกคือยาหรือ” พี่หมวยตอบว่า “พี่ไม่ได้คิดถึงเรื่องนั้น พอลูกไม่สบายก็พามันไปหาหมอ” พี่หมวยมีสีหน้าที่ดูเฉยๆ ขณะตอบ

สรุปผลที่ได้จากการประยุกต์ใช้กระบวนการ F.S.C. (Future Search Conference)

การใช้กระบวนการ F.S.C (Future Search Conference) ในการแก้ปัญหาการรับประทานยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบเทอม

ใช้เวลาในการดำเนินงานวิจัย 4 สัปดาห์ต่อจากลงภาคสนามแล้ว 4 สัปดาห์และมีการใช้ขั้นตอนของการทำกระบวนการ F.S.C (Future Search Conference) ในการแก้ปัญหาการรับประทานยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบเทอม ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นดังนี้

F.S.C (Future Search Conference) ขั้นตอนอดีต

ผู้สูงอายุ

- การรับประทานยาปฏิชีวนะในอดีตของผู้สูงอายุ มีลักษณะที่ ต้องรับประทานยาหลังอาหาร วันละ 1 เม็ด 3 เวลาโดยส่วนใหญ่ เป็นยาเม็ดแคปซูลที่ได้จากโรงพยาบาล เวลารับประทานจะรับประทานร่วมกับยาเบาหวาน และยาความดัน ซึ่งเป็นยาที่ค่อนข้างมีมาก และหลากหลาย ผู้สูงอายุบางคน จะแยกรับประทานยาปฏิชีวนะ กับยาความดันหรือยาเบาหวาน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักจะบอกกับผู้วิจัยว่ายาปฏิชีวนะ เมื่อหายแล้ว มักไม่รับประทานต่อ เพราะเห็นว่าโรคไม่ร้ายแรง คงไม่ถึงตายเหมือนเช่นโรคเบาหวาน และโรคความดัน ผู้สูงอายุมักชอบที่จะได้รับประทานยาปฏิชีวนะชนิดใหม่ เพราะคิดว่าราคาแพง ยาคงจะดี เวลารับประทานยา คงจะหายดีและเร็วขึ้น เช่น นางเงิน บอกว่า “ การรับประทานยาปฏิชีวนะนั้นในอดีตลูกหลานเป็นผู้เอาให้ คนแก่กินไม่เป็นหรอก ” จากนั้นนางเงินก็หัวเราะ ลุงคมวัย 50 ปีอาชีพรับจ้าง บอกว่า “คนแก่นั้นหากินง่าย ๆ มีที่กินก็กิน บ่มีก้อบ่กิน” ซึ่งชาวบ้านก็มีความคิดเห็นที่ต่าง ๆ นานา กันไป ส่วนลุงคมอายุ 60 ปี อาชีพทำสวน บอกว่า “ข้าอยู่บ้านคนเดียว ลูกหลานไปทำงานกันหมด บางครั้งข้าก็ไม่ได้กินยาเท่าไร”

- สภาพเหตุการณ์ในอดีตหลังจากรับประทานยาปฏิชีวนะไปแล้ว พบว่าผู้สูงอายุบางคนโรคที่เป็นหาย บางคนก็ไม่หายจากโรค ต้องไปหาหมอใหม่ เพื่อรับยา โดยที่ผู้สูงอายุเล่าว่า ยาที่ตัวเองรับประทานนั้น ไม่ดีรักษาโรคไม่หายขาด หมอให้ยาไม่ดี โดยลืมนึกไปว่า ตัวเองกำลังคือยา

อยู่ผู้สูงอายุบางคน เมื่อรับประทานยาปฏิชีวนะแล้ว ก็เก็บยาปฏิชีวนะไว้รับประทานในคราวต่อไป ผู้สูงอายุบางคน เคยเก็บยาปฏิชีวนะไว้รับประทานในครั้งใหม่ ผลปรากฏว่า บางคนหายจากโรค บางคนไม่หายจากโรค ซึ่งผู้สูงอายุบอกว่า ขึ้นอยู่กับวิธีการเก็บรักษา ซึ่งในความเป็นจริงยาปฏิชีวนะต้องรับประทานให้หมด ในคราวเดียวเท่านั้น เช่น นายคำผู้สูงอายุคนหนึ่งเล่าว่า “ยาที่ตัวเองรับประทานนั้น ไม่ดีรักษาโรคไม่หายขาด หมอให้ยาไม่ดี ” แต่มาารู้ทีว่าคือยาแล้วโดยหมอท่านหนึ่งบอก ส่วนป้านวนผู้สูงอายุคนหนึ่งเล่าว่า “เมื่อรับประทานยาปฏิชีวนะแล้วก็เก็บยาปฏิชีวนะไว้รับประทานในครั้งต่อไป”

- การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย หลังจากที่ได้รับประทานยาปฏิชีวนะ ไปแล้ว ผู้สูงอายุ บอกว่า หลังจากที่ได้รับประทานยาปฏิชีวนะไปแล้วนั้น ร่างกายรู้สึกดีขึ้นมาก โรคภัยไข้เจ็บทุเลาลง ส่วนบางคนนั้นบอกว่ารู้สึกเฉยๆ เพราะบางคนรับประทานพร้อมกับยาเบาหวานและยาความดัน ผู้สูงอายุบางคนบอกว่าการรับประทานยามากๆ ช่วยทำให้ร่างกายต่อสู้กับโรคร้ายได้ ร่างกายมีความแข็งแรงดี หลังจากรับประทานยาปฏิชีวนะแล้ว ไม่มีผู้สูงอายุท่านใด ที่บอกว่ารับประทานยาปฏิชีวนะแล้ว ร่างกายอ่อนแอ โดยผู้สูงอายุคิดว่า หลังจากที่ได้รับประทานยาปฏิชีวนะแล้ว การเปลี่ยนแปลงของร่างกายเป็นไปในทางที่ดีขึ้น เช่น ป้าเขียวผู้สูงอายุคนหนึ่งพูดว่า “หลังจากที่รับประทานยาปฏิชีวนะไปแล้วนั้นร่างกายรู้สึกดีขึ้นมาก โรคภัยไข้เจ็บทุเลาลง” ส่วนป้านวน “บอกว่ารู้สึกเฉยๆ” และลุงคำบอกว่า “ การรับประทานยามากๆ ช่วยทำให้ร่างกาย ต่อสู้กับโรคร้ายได้ ร่างกายมีความแข็งแรงดี หลังจากรับประทานยาปฏิชีวนะแล้ว ” ไม่มีผู้สูงอายุคนใดที่บอกว่ารับประทานยาปฏิชีวนะแล้ว ร่างกายอ่อนแอ

- พฤติกรรมการบริโภคยาปฏิชีวนะ และการใช้ยาโดยทั่วไป พบว่าผู้สูงอายุ มีพฤติกรรมการรับประทานยาที่ผิดวิธี โดยจะรับประทานยาปฏิชีวนะไม่ครบตาม แพ้ยาเบาหวาน และยาความดัน หรือยาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตัวเอง จะปฏิบัติตามที่หมอสั่งอย่างเคร่งครัด และถูกวิธี ยาปฏิชีวนะที่เหลือบางคนเอาทิ้ง บางคนเก็บไว้รับประทานคราวต่อไป เพื่อที่หลังจากเกิดโรคที่ซ้ำกัน จะได้เอามารับประทานได้ ยาส่วนใหญ่ผู้สูงอายุ มักจะเก็บไว้ที่ตู้ยาที่บ้าน แต่ยาที่เป็นยาเบาหวาน หรือยาความดัน จะเก็บไว้ในที่มองเห็นง่ายในการกิน และการใช้ยาของผู้สูงอายุนั้น ผู้สูงอายุจะอ่านที่ฉลากเพียงครั้งเดียวเท่านั้น และจะจำไว้ว่า รับประทานอย่างไร ไม่ได้สนใจคำเตือนที่ฉลาก บอกไว้ ชาวบ้านส่วนใหญ่คิดว่า ผู้สูงอายุชุมชนแม่ข่อยได้มีการใช้ยาอย่างผิดๆ เช่น นายทองดีอายุ 62 ปีอาชีพ คนขับรถรับจ้างบอกว่า “ตัวเองมักจะทานยาปฏิชีวนะไม่หมดของ หายจากโรคก็ไม่ทานแล้ว ” ทำท่าเหมือนกับรู้สึกผิดในการกระทำ ส่วนลุงคำ อายุ 61 ปี อาชีพทำสวน

บอกว่า “ ข้าใช้ยาทุกครั้ง อ่านฉลากยาบาง ไม่อ่านฉลากยาบ้าง เป็นธรรมดาของข้านะ ” แล้วทำ
ท่าทางเงิน

วัยหนุ่มสาวและวัยกลางคน

- การรับประทานยาปฏิชีวนะในอดีต จะเป็นการรับประทาน เพื่อรักษาโรคเท่านั้น โดย
เมื่อโรคนั้นก็จะหยุดรับประทาน โดยลืมอ่านคำเตือน ที่มีบนซองยา บางคนอ่านคำเตือนแล้ว
เพิกเฉยต่อคำเตือนนั้น โดยที่บอกว่า ยาปฏิชีวนะไม่จำเป็นต้องรับประทานหมดก็ได้ ไม่เห็นเกิดผล
เสียอะไรเลย แต่ความจริงแล้ว ยานั้นต้องเกิดจากการใช้บ่อยๆ และรับประทานยาปฏิชีวนะไม่ครบ
เทอมบ่อยๆจึงจะเกิดการดื้อยาได้ บางคนประหยัดยาไว้ โดยเก็บไว้รับประทานในคราวหลัง เป็น
การประหยัดเงินทอง และเวลาในการไปหาหมอ และคนวัยหนุ่มสาวและคนวัยกลางคนลงคะแนน
เสียงว่า “ ถ้าจะลืมกินยา” เลยรับประทานยาปฏิชีวนะแบบไม่ครบเทอม เช่น พี่น้อยอายุ 28 ปีอาชีพ
แม่บ้านพูดว่า “ พี่ชอบลืมกินยา เห็นยาบ่งชี้เรื่องสำคัญ งานสำคัญกว่า” ส่วนพี่แพม อายุ 26 ปีอาชีพ
รับจ้าง พูดว่า “ คนวัยหนุ่มสาวอย่างเรา นั้น การกินยาปฏิชีวนะเป็นเรื่องที่ง่ายๆ กินเพราะเป็นโรค
โรคนั้นแล้วก็กิน ” ส่วนนางจันทร์ อายุ 33 ปีอาชีพ ทำสวนพูดว่า “ การกินยาของเฮนนะ บางครั้ง
ก่อนลืมกิน ” พูดไปหัวเราะไปแล้วพูดอีกว่า “เฮาก่อนเลยบ่กินอีก”

- สภาพเหตุการณ์ในอดีตหลังจากรับประทานยาปฏิชีวนะไปแล้วพบว่า ยาปฏิชีวนะ
ช่วยทำให้หายจากโรคที่เป็นอยู่ หลังรับประทานเข้าไป ส่วนการรับประทานยาปฏิชีวนะนั้น พบว่า
ยายังคงเหลืออยู่ในซองเหมือนเดิม เมื่อโรคนั้นหายแล้ว ยกตัวอย่างเช่นลุงแก้วอายุ 45 ปี อาชีพขับ
รถบรรทุกบอกว่า “ เมื่อทานยาปฏิชีวนะแล้วแต่กินไม่หมดซอง โรคก็หายขาดนะ แต่จำได้ว่าโรค
เดิมกลับมาเป็นซ้ำหรือเปล่า ” พอพูดจบลุงแก้วก็หัวเราะ ส่วนน้ำทองอายุ 36 ปี อาชีพทำสวนบอก
ว่า “เวลาที่กินยาปฏิชีวนะสัก 2-3 วัน โรคมันก็หายนะ แต่บางครั้งก็กินยาบ่หมดซองยานะ บางครั้ง
ก่อนหมดซองยา ” พูดไปหัวเราะไป

- การเปลี่ยนแปลงของร่างกายหลังจากที่รับประทานยาปฏิชีวนะไปแล้ว พบว่า คนใน
วัยหนุ่มสาวและคนในวัยกลางคน ไม่พบการเปลี่ยนแปลงใดๆของร่างกาย โดยพบว่า หลังจากที่
รับประทานยาปฏิชีวนะแล้ว อาการทุเลาลง และโรคถูกรักษาให้หาย อาจเป็นเพราะคนในวัยนี้ เซลล์
ยังคงมีระบบการทำงานที่ดีอยู่ซึ่งต่างจากผู้สูงอายุที่เซลล์เริ่มเสื่อมการทำงานลง เช่นนายหนุ่มอายุ
23 ปีอาชีพ นักศึกษากล่าวว่า “คนในวัยนี้ร่างกายแข็งแรง การเปลี่ยนแปลงของร่างกายมักไม่ค่อยเห็น
ผล” แล้วก็แสดงท่าโดยเบ่งกล้ามเนื้อให้คนในที่ประชุมเห็น ส่วน นางใจ อายุ 25 ปีอาชีพ รับจ้าง บอกว่า
“ยาก่อนดื้อนะ กินแล้วโรคนั้นหาย” จากนั้นก็หัวเราะ

- พฤศจิกายนการบริโภคนยาปฏิชีวนะ และการใช้ยาโดยทั่วไป พบว่า พฤศจิกายนการบริโภคนยาปฏิชีวนะยังไม่ถูกต้อง รับประทานยาปฏิชีวนะอย่างไม่ครบเทอม มีการอ่านฉลากยาก่อนรับประทานยาปฏิชีวนะ แต่มีการอ่านเพียงแค่ครั้งเดียวเท่านั้น แต่ไม่ปฏิบัติตาม ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบนี้ เพราะว่ายาปฏิชีวนะเหลืออยู่ในช่องเป็นจำนวนมาก และจากการทำกิจกรรมกลุ่ม การใช้ยาโดยทั่วไปมีความรู้บ้าง แต่ยังไม่ละเอียดพอ และชาวบ้านคิดว่า พฤศจิกายนการบริโภคนยาปฏิชีวนะยังไม่ถูกต้องเช่น ป้าแดงอายุ 45 ปี อาชีพ รับจ้างกล่าวว่า “มีการลืมกินยาเป็นบางครั้ง” ส่วนนางสายอายุ 50 ปี อาชีพ ทำนาเสริมว่า “บู่ถึงอันตรายของยาตัวว่าร้ายแรงก่อ ทำให้กินยาไม่ถูกต้อง”

วัยเด็ก

ในวัยนี้เป็นวัยที่ผู้ปกครอง เป็นผู้ทำกิจกรรมกลุ่ม พบว่า

- การรับประทานยาปฏิชีวนะในอดีตเป็นไปตามที่หมอสั่ง โดยรับประทาน เป็นเวลาที่มือก็มือ ก็รับประทานตามนั้น แต่เด็กก็ยังคงรับประทานไม่ครบเทอมอยู่ เพราะเด็กส่วนมาก ไม่ชอบทานยา พอเริ่มให้ยาเด็กก็จะบ่น เบียง ไม่รับประทานยา ทำให้ผู้ปกครองเด็ก เริ่มเบื่อหน่าย ในการให้ยาแก่ลูก การรับประทานยาปฏิชีวนะน้ำส่วนใหญ่ ยาอยู่ในรูปยาผงน้ำ ยาปฏิชีวนะส่วนใหญ่มีลักษณะขม เด็กมักไม่ชอบทาน ทำให้เด็กรับประทานยาปฏิชีวนะแบบไม่ครบเทอม พอหายจากโรคแล้วเลิกทาน ยกตัวอย่างเช่นการรับประทานยาปฏิชีวนะในอดีตของลูกนางหมวยหญิงสาว ที่มีลูกวัย 7 ขวบพูดว่า “เด็กกินยาตามพ่อแม่ให้กิน กินเองไม่ได้” ป้าพิณ หญิงสาวหม้าย อาชีพ แม่บ้านฝรั่ง กล่าวว่า “เด็กส่วนใหญ่ไม่ชอบกินยา เหมือนฉันเมื่อตอนเด็กเลย” พูดแล้วก็หัวเราะชอบใจ ส่วนนางจันทร์อายุ 32 ปี อาชีพ แม่บ้านพูดว่า “ลูกข้า ก็กินยาตามที่ข้าบอก ให้กินก็กิน ไม่ให้กินก็ไม่กิน ”

- สภาพเหตุการณ์ในอดีตหลังจากรับประทานยาปฏิชีวนะแล้ว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคือ เด็กร้องไห้หลังจากรับประทานยาปฏิชีวนะแล้ว ทำให้ทุกครั้ง เวลาที่เอายา ให้เด็กรับประทาน เด็กมักไม่ค่อยอยากรับประทาน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กรับประทานยาปฏิชีวนะไม่ครบเทอม เด็กบางคนทานง่าย เด็กบางคนทานยาก แต่หลังจากที่รับประทานยาปฏิชีวนะแล้ว อาการก็ดีขึ้น เช่น บุญมีกล่าวว่า “เด็กพอทานยาแล้วก็ร้องไห้ โวยวาย น่ารำคาญจริง ” บุญมีมีการแสดงสีหน้าที่บ่งบอกว่าเด็กชอบทำตัวมีปัญหา ส่วนดาสี่บอกว่า “เด็กๆไม่ชอบทานยา เพราะขมขม หลานข้าก็ไม่ชอบกินยา และกินยากก็ไม่หมดขวด ”

- การเปลี่ยนแปลงของร่างกายหลังจากที่รับประทานยาปฏิชีวนะไปแล้วเด็กส่วนใหญ่ตอบสนองต่อยาปฏิชีวนะค่อนข้างเร็ว รับประทานยาปฏิชีวนะไม่เท่าไร อาการก็ดีขึ้นตามลำดับ ส่วนใหญ่โรงพยาบาลจะให้ยาปฏิชีวนะอย่างละ 2 ขวด บางครอบครัวเปิดแค่ขวดเดียว เพราะเห็นว่า

เด็กหายแล้วเลยไม่เปิด เสียขายกล้วยาเสีย จึงเก็บไว้ใช้คราวหน้า การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ของเด็กต่อยาปฏิชีวนะ จึงเห็นผลค่อนข้างง่าย เช่นนางอุ๋นอายุ 56 ปีอาชีพแม่บ้านกล่าวว่า “ดิฉันเลี้ยงหลานอยู่ที่บ้าน เอายาให้กินเวลาไม่สบาย พอหลานทานยาไปแล้วไม่กี่วันอาการป่วยของหลานก็ดีขึ้น ” ส่วนนายขาวอายุ 42 ปีอาชีพรับจ้างกล่าวว่า “ หลานของข้าเอง หลังจากทานยาอาการก็ดีขึ้นอย่างรวดเร็ว ”

- พฤติกรรมการบริโภคยาปฏิชีวนะ และการใช้ยา โดยทั่วไปของเด็ก พบว่า เด็กเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น พฤติกรรมการบริโภคบางครั้ง จึงเกินความจำเป็น เช่นการรับประทาน วิตามินซีของเด็ก และเด็กยังไม่มีความรู้ที่มากพอ จะมีพฤติกรรมการบริโภคยาชนิดต่างๆ ได้ ยกตัวอย่างเช่นนางเงินอายุ 33 ปี อาชีพ รับจ้างทั่วไปมีลูกอายุ 8 ขวบบอกว่า “ ลูกชอบกินยาหวานๆๆ ” ส่วนนายชัยอายุ 35 ปี อาชีพทำนามีลูกอายุ 10 ขวบบอกว่า “ ลูกเขาชอบกินวิตามินซีขนาด ”

F.S.C (Future Search Conference) ขึ้นตอนปัจจุบัน

ชาวบ้านได้เสนอความคิดเห็น เกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบเทอมนั้น มีความคิดดังนี้

1. คิดว่าการใช้ยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบเทอมนั้นผิดวิธี แต่ไม่กระทำตาม เพราะคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว การดื้อยาส่งผลซ้ำ จึงไม่ระวังตัว ชาวบ้านส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการดื้อยานั้น เกิดจากหลายสาเหตุ ไม่ได้เกิดจากการรับประทานยาปฏิชีวนะเท่านั้น หรืออาจเกิดจาก การรับประทานยาประเภทอื่นๆ ก็ได้ เช่น ยารักษาโรคเบาหวานบางคนไม่รู้จักการดื้อยาเลยไม่รู้ด้วยซ้ำว่าทำให้เกิดโรคต่างๆ ขึ้นมามากมาย ชาวบ้านบางคนมีความเชื่อว่า โรคที่เกิดจากอาการแทรกซ้อน เป็นโรคที่เกิดจากร่างกายอ่อนแอ หลังรับประทานยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบเทอม การดื้อยา เป็นการกระทำที่เกิดจากเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย ในความคิดของชาวบ้านบางคน ชาวบ้านบางคนไม่รู้จักยาปฏิชีวนะ รู้จักแค่ยาแก้ไอแก้หวัดว่ามันคือตัวยาเดียวกัน การใช้ยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบเทอม ชาวบ้านเห็นผลว่า มันเป็นแค่พฤติกรรมแสดงออก ของการใช้ยาที่ผิดวิธี แต่ไม่รู้ว่ามัน ทำให้เกิดโรค ตามมามากมาย การได้รับยาตัวใหม่ เป็นสิ่งที่ดี สำหรับชาวบ้าน ชาวบ้านคิดว่า ตัวยาที่ได้รับใหม่ เป็นตัวยาที่แรงกว่าตัวยาเดิม และราคาสูงกว่า และคิดว่าดีกว่าตัวยาเก่า ชาวบ้านหลายคน จึงประมาทและเดินเลอปัจจัยที่มีอิทธิพล ที่ทำให้รับประทานยาไม่ครบเทอม อีกอย่างหนึ่งคือ ชาวบ้านที่เป็นผู้สูงอายุ ที่อ่านหนังสือไม่ออก ลูกหลานจะต้องหายาให้รับประทาน บางครั้งไม่มีเวลาให้ยา ในตอนกลางวัน เป็นเพราะต้องไปทำงาน ทำให้ผู้สูงอายุไม่ได้รับประทานยาในตอนกลางวัน ทำให้ผู้สูงอายุปรับประทานยาปฏิชีวนะไม่ครบเทอม ซึ่งอาจส่งผลเสียได้ (สำหรับผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตอนกลางวัน) ลูกหลานเห็นว่า ถ้าไม่รับประทานยาปฏิชีวนะสักหนึ่งเม็ดบ้างคงไม่เป็นไร คงไม่เหมือนกับยาเบาหวาน

และชาวบ้านมีความคิดเห็นว่าการได้รับยาปฏิชีวนะนั้นหาง่าย ไปซื้อตามคลินิก ร้านขายยา โรงพยาบาล สถานีอนามัย มีหมด การใช้ยาปฏิชีวนะ จึงไม่เห็นความสำคัญ เช่นพี่ชายอายุ 28 ปี อาชีพ รับจ้าง บอกว่า “ การคือยานั้น ส่งผลนาน ไม่ค่อยเห็นผลทันตาเท่าไร ” พอพูดจบพี่ชายก็สำหน้าของแกเหมือนไม่ค่อยเชื่อเรื่องการคือยาถ้ารับประทานไม่ครบเทอม ส่วนนางทองคำอายุ 50 ปี อาชีพซักรีดเสื้อผ้าบอกว่า “ เรื่องการคือยานั้นเคยได้ยินเหมือนกัน แต่ไม่ได้สนใจเท่าไร ” นางทำท่าครุ่นคิด

2. **ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความสนใจ ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้น ตามมาหลังจากการรับประทานยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบเทอมแล้ว** ชาวบ้านรู้ว่า การรับประทานยาปฏิชีวนะนั้น ส่วนใหญ่แล้วเป็นแคปซูล หรือเป็นเม็ดเวลารับประทาน ยาปฏิชีวนะรับประทานง่าย ชาวบ้านบางคนบอกว่า บางทีลืมรับประทานยาก็รับประทานตอนเย็นเลย 2 เม็ด ทั้งที่จริงมันผิดวิธีการรับประทานยา ชาวบ้านบางคนรู้ว่า การคือยาเป็นเช่นไร เพราะเกิดจากการรับประทานยาซ้ำๆและไม่ครบเทอม เวลาที่เกิดโรคเดิมขึ้น พอรับประทานใหม่ก็ไม่หายจากโรค การรับประทานยาปฏิชีวนะที่ถูกต้องวิธีนั้น เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดูแล และเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ชาวบ้านบางคน มีความรู้เรื่องยาปฏิชีวนะ ว่าเป็นเช่นไรแต่ไม่มากพอ บางคนรับประทานยาปฏิชีวนะ และยาอื่นๆ ได้อย่างถูกต้อง แต่บางคนนั้น การรับประทานยาปฏิชีวนะอาจไม่ดีเท่าที่ควร ชาวบ้านมีการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างพร่ำเพรื่อ บางคนเห็นว่าเป็นยาแก้แสบ เวลาแสบขึ้นมา ก็ใช้ยาปฏิชีวนะนั้นทั้งที่ไม่ไปหาหมอ การรับประทานยาปฏิชีวนะของชาวบ้านส่วนใหญ่แล้ว มักจะเก็บยาปฏิชีวนะไว้ทานต่อในภายหลังอีก โดยไม่รับประทานให้หมด ชาวบ้านไม่คิดว่าการคือยานั้นสำคัญ สำคัญอยู่ที่ยาที่เป็นยาโรคประจำตัว โรคที่เกิดขึ้น จากการใช้ยาปฏิชีวนะนั้นมีน้อย ไม่ส่งผลต่อการใช้จ่ายเงินเท่ากับเงินที่รักษาโรคประจำตัวชาวบ้านไม่รู้ถึงพิษภัย ของการรับประทานยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบเทอม จากการทำชาวบ้านเสนอความคิดเห็น ชาวบ้านทุกคนทราบถึงผลเสียของการไม่รับประทานยา แต่ไม่รู้ถึงผลเสียของการไม่รับประทานยาปฏิชีวนะแบบไม่ครบเทอม ชาวบ้านที่ประชุมกลุ่มต่างมีความคิดที่ว่า ยาปฏิชีวนะนั้นใช้สำหรับโรคที่ไม่รุนแรง การรักษาไม่ได้ใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน ชาวบ้านคิดว่ารับประทานเพียงแค่ ระยะเวลาเพียงสั้นๆ โรคก็หายไปแล้ว โรคที่เกิดขึ้น จากการรับประทานยาปฏิชีวนะ ที่ไม่ครบเทอม ชาวบ้านคิดว่าเป็นโรคที่ไม่รุนแรง การรักษาโรคใช้เงินไม่มาก การรักษาไม่ต้องไปหาหมอก็ได้ โรคที่ชาวบ้านใช้ยาปฏิชีวนะกันมากคือโรคหวัด และโรคทางระบบทางเดินหายใจ ชาวบ้านที่แพ้ยาไม่มาก ส่วนใหญ่แพ้ต่อ Penicillin ในช่วงของคนวัยกลางคน การรับประทานยาปฏิชีวนะชนิดเม็ดแบบไม่ครบเทอมนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ มักเก็บยาไว้ใช้ภายหลัง ทำให้รับประทานยาไม่ครบเทอม และไม่มีความรู้ด้วยว่า ต้องรับประทานกี่เม็ดจึงจะหาย

พอโรคหายแล้ว จึงเลิกรับประทาน และถ่ายยาปฏิชีวนะเหลือก็เก็บยาปฏิชีวนะไว้ใช้ต่อภายหลัง ถ้าหากยาปฏิชีวนะหมดก็ไปหาหมอใหม่ เป็นแบบนี้เสมอๆ และชาวบ้านส่วนใหญ่ ไม่รู้วันหมดอายุของยาปฏิชีวนะที่ตัวเองได้รับมา ที่ฉลากเขียนแล้ววันมารับยาปฏิชีวนะเท่านั้น ยาปฏิชีวนะที่รับประทานส่วนใหญ่ จึงมีทั้งหมดอายุบ้าง ไม่หมดอายุบ้าง ซึ่งเป็นอันตรายต่อการบริโภคยาผลเสียที่เกิดขึ้น จากการรับประทานยาปฏิชีวนะมีมากมาย แต่ชาวบ้านไม่รู้ เช่น พี่อินทร์ อายุ 46 ปี อาชีพ ทำนาบอกว่า “ตัวเองไม่ค่อยจะสนใจ ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมา หลังจากรับประทานยาปฏิชีวนะ แบบไม่ครบเทอม ” ทำหน้าตาครุ่นคิด ส่วนนายทอง อายุ 50 ปี อาชีพ ขับรถสี่ล้อแดง บอกกับผู้วิจัยว่า “ผมสนใจเรื่องยาปฏิชีวนะบ้าง แต่ไม่มากเท่าไรหรอก เฉยๆกับมันด้วยซ้ำ กินเพื่อให้หายจากโรคแต่ไม่รู้ว่ามันมีอันตรายมากถ้ากินไม่ถูกวิธี ” พูดน้ำเสียงชัดเจน

3. ชาวบ้านคิดว่าการรับประทานยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบเทอมไม่ทำให้ถึงตายได้ ส่วนใหญ่ชาวบ้านมักคิดว่า โรคประจำตัวที่เป็น ทำให้ร่างกายเสียชีวิตได้ ทั้งๆที่ความเป็นจริงไม่ถูกต้อง การรับประทานยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบเทอมส่งผลต่อร่างกาย และ เศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลต้องเสียค่าใช้จ่าย ในการซื้อยาของชาวบ้าน โดยการรับยาใหม่ที่มีฤทธิ์ที่สูงขึ้น และยามีราคาแพงขึ้น การรับประทานยาปฏิชีวนะที่มีฤทธิ์สูงขึ้น ตัวขายย่อมมีราคาแพง ยิ่งต้องรับประทานหลายเม็ด ขาย่อมมีราคาสูงขึ้นด้วยการรับประทานยาปฏิชีวนะนั้น จำเป็นที่จะต้องรับประทานให้หมด ในคราวเดียวที่ได้รับยาปฏิชีวนะมารับประทาน และยาปฏิชีวนะนั้น อาจทำให้ถึงตาย ได้ถ้าหากใช้ยาปฏิชีวนะผิด เช่น รับประทานในขนาดยาที่แรงขึ้น ชาวบ้านควรมีพฤติกรรม การรับประทานยาปฏิชีวนะที่ถูกวิธี ชาวบ้านบางคนเห็นว่า การรับประทานยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบเทอมเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็น เมื่อโรคหายแล้วก็ไม่ควรรับประทานอีก เพราะเดี๋ยวโรคจะคือยา และรับประทานยาปฏิชีวนะเกินขนาด ทั้งที่เป็นความเข้าใจที่ผิด การรับประทานยาปฏิชีวนะที่ถูกต้อง ควรรับประทานยาปฏิชีวนะให้หมด โรคจึงจะหายขาด ถ้ารับประทานยาปฏิชีวนะไม่ครบเทอม ทำให้เชื้อโรคยังไม่ตายได้ เกิดโรคเดี่ยวเป็นเดี่ยวหาย ชาวบ้านบางคน รับประทานยาปฏิชีวนะ ที่มีอันตรายต่อร่างกายสูงเช่น ยา Tetracycline การรับประทานควรอยู่ในความใกล้ชิดของหมอ ห้ามใช้ยาปฏิชีวนะด้วยตัวเอง ควรปฏิบัติตามคำแนะนำของหมออย่างใกล้ชิด ชาวบ้านบางคนเสนอว่าการใช้ยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบเทอมเป็นสิ่งผิด แต่ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ เพราะบางครั้งก็ลืมรับประทานยาปฏิชีวนะ พอลืมบ่อยเข้าก็เลิกรับประทานยาปฏิชีวนะ ชาวบ้านบางคน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี บางคนพอรับประทานยาปฏิชีวนะ แล้วอาการหายจากโรค ก็ทิ้งยาปฏิชีวนะลงถังขยะบ้างก็มี จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความรู้ เกี่ยวกับเรื่องยาปฏิชีวนะ การทิ้งยาปฏิชีวนะ อย่างทิ้งๆขว้างๆนั้นทำให้รัฐบาลสูญเสียเงินค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก การรับประทานยาปฏิชีวนะนั้น ถ้าชาวบ้านมีความรู้สึก

ถึงความเสียหาย ก็คงจะดี ชาวบ้านบางคน รู้ถึงอันตราย จากการรับประทานยาปฏิชีวนะว่ามีผลเป็นอย่างไร ถ้ารับประทานไม่ครบตาม เช่น ลุงอินทร์อายุ 64 ปี อาชีพทำนา บอกว่า “บ้านเราไม่เห็นมีใครตายเพราะคือยาเลย” จากนั้นแกก็หัวเราะ ส่วนนางบัวอายุ 45 ปี อาชีพรับจ้างเลี้ยงเด็กบอกว่า “ยาปฏิชีวนะบ่ถึงตายหรอก เฮากลัวเป็น โรคเบาหวานมากกว่าถึงตายเลย ” พูจบนางก็หัวเราะ

F.S.C (Future Search Conference) ขั้นตอนอนาคต

ชาวบ้านช่วยกันวางนโยบายการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภคยาปฏิชีวนะและยาอื่นๆ ในหมู่บ้านดังนี้

1. มีการจัดตั้งกลุ่มตัวแทนในแต่ละบ้านให้มีความรู้เรื่องยาปฏิชีวนะอย่างละเอียด ไว้คอยสอดส่องดูแลยามที่คนในครอบครัวไม่สบายและรับประทานยาปฏิชีวนะและยาต่างๆ ตัวแทนนี้จะมีการอบรมในแต่ละเดือน เพื่อให้ตัวแทน ได้มีความรู้ที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา และมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงพยาบาล สถานีอนามัย เข้าร่วมการประชุมในแต่ละเดือนด้วย ตัวแทนของครอบครัว จะทำหน้าที่ ให้ความรู้กับบุคคลที่อยู่ในบ้านให้ได้รับความรู้เรื่องยาปฏิชีวนะและยาต่างๆ ตัวแทนจัดยาให้กับบุคคลในบ้านได้รับประทานอย่างถูกวิธี ถูกขนาดและรับประทานตามคำแนะนำของแพทย์และเภสัชกรอย่างใกล้ชิดและถูกต้อง ตัวแทนมีหน้าที่ตรวจสอบยาหมดอายุ ตลอดจนเอาใจใส่ ดูแลยา ที่เป็นยาเกี่ยวกับยาโรคประจำตัว ของบุคคลที่อยู่ในบ้าน ยกตัวอย่างเช่น นางจันทร์ อายุ 40 ปี อาชีพ รับจ้าง บอกว่า “ ขอเสนอให้มิตัวแทนของแต่ละบ้านดูแลคนในบ้านเรื่องยาปฏิชีวนะ ” พูจในขณะที่ประชุมกลุ่ม ส่วนนายดี อายุ 35 ปี อาชีพค้าขายบอกว่า “อยากให้อคนในบ้านมีความรู้เรื่องยาปฏิชีวนะสักคนได้ก่อ ”

2. จัดตั้งกลุ่ม อสม. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้มาเยี่ยมบ้านในหมู่บ้าน ทุกเดือนเพราะเป็นการเช็กรการทำงานของตัวแทนด้วยว่าตัวแทนในครอบครัวเป็นอย่างไร อสม.และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้การดูแลชาวบ้านในหมู่บ้านให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี เกี่ยวกับเรื่องการรับประทานยาปฏิชีวนะต่างๆ ชาวบ้านได้เสนอความคิดเห็นว่า ควรมีการแก้ไขพฤติกรรม การรับประทานยาปฏิชีวนะที่ไม่ครบตามให้แบบเป็นครบตามด้วย และมีการติดตาม ออกเยี่ยมบ้าน ทุกหลังเพื่อดูว่ามีเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแล้วหรือยัง ยกตัวอย่างเช่น นางดาว อายุ 44 ปี อาชีพ แม่บ้าน บอกว่า “ เสาอยากให้อหมอดูแลหมู่บ้านทุกเดือน ” พูจเสียดังฟังซัด ส่วนนางแก้ว อายุ 50 ปี อาชีพทำนา บอกว่า “ ข้าอยากให้อพ่อหมอ แม่หมอดูบ้านเฮาทุกเดือน ” พูจบนางก็ยิ้ม

3. ผู้สูงอายุควรมีบุคคลอยู่ด้วยในช่วงกลางวัน เพราะผู้สูงอายุเองเป็นผู้ที่ต้องดูแลเอาใจใส่ให้มากๆเพราะเป็นผู้ที่ร่างกายเสื่อมถอยลงมาก บุคคลในครอบครัว ค่อยเปลี่ยนเวร กันมาดูแลเวลาที่ท่านรับประทานยา เพราะท่านอาจหลงลืมได้อาจทำให้รับประทานยาไม่ถูกวิธี เกิดผลเสียต่อ

ร่างกายได้รับประทานยาที่ไม่ถูกวิธี โดยเฉพาะยาที่ต้องรับประทาน ตามคำแนะนำของแพทย์ ยกตัวอย่างเช่น นายลอย อายุ 65 ปี อาชีพทำนา บอกว่า “ข้าเหงายากมีคนกินข้าวเมื่อตอนนะ ข้าอ่านหนังสือบ่ออกเวลากินยานะ” พูดยกหน้าของลุงลอยก็แดงเหมือนอยากร้องไห้ ส่วน นางผัน อายุ 70 ปี อาชีพทำนา บอกว่า “ตัวเสามีลูกหลานนะแต่บางครั้งข้าก็ลืมกินยาเวลาอยู่คนเดียวตอนกลางวัน ” นางทำเสียงเศร้าเวลาพูด

4. **ควรมีการเฝ้าหาความรู้ในเรื่องยาต่างๆอยู่เสมอและมีความใส่ใจในเรื่องการรับประทานยาปฏิชีวนะแบบไม่ครบเทอมให้กลายเป็นแบบครบเทอม** โดยต้องมีการเฝ้าหาความรู้และมีความใส่ใจ รู้จักแยกแยะว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดีสิ่งใดทำให้เกิดโทษ สิ่งใดทำให้สุขภาพดี รู้ว่าการรับประทานยาปฏิชีวนะแบบไม่ครบเทอมมีผลเสียอย่างไร การรับประทานยาปฏิชีวนะแบบครบเทอม มีผลดีอย่างไร ต้องมีการศึกษาและเฝ้าหาความรู้เสมอๆเกี่ยวกับเรื่องของยาปฏิชีวนะ ยาปฏิชีวนะที่ทำให้เกิดโรคร้ายแรงเป็นอย่างไร การคือยาเป็นอย่างไร วิธีการแก้ไขตัวเอง เวลารับประทานยาเป็นอย่างไร ตรงนี้ชาวบ้านควรใส่ใจตัวเองให้มากๆ ฝึกตัวเองให้มีนิสัยการบริโภคยาปฏิชีวนะให้ถูกต้องยกตัวอย่างเช่น นางก้อย อายุ 30 ปี อาชีพ ค้าขาย บอกว่า “ต่อไปนี้เสาะจะสนใจเรื่องของยาปฏิชีวนะหือมากขึ้น ต้องรู้ถึงอันตรายของมันถ้ากินบ่หมด ” ส่วนนายแดง อายุ 35 ปีอาชีพ ขับรถแดง บอกว่า “พวกเราต้องสนใจในเรื่องของการใช้ยาปฏิชีวนะหือมากขึ้นนะ พวกเราจะได้บ่แพ้ยา” พูดยกเสียงดังฟังชัด ส่วนนายดำอายุ 44 ปีอาชีพ ช่างก่อสร้าง บอกว่า “ทุกทีกินยาปฏิชีวนะเหลือ ก็เก็บยาปฏิชีวนะไว้กินต่ออีก ต่อไปจะไม่ทำแล้ว ” พูดยกนายดำก็ยกมือขวาขึ้น

5. **มีพฤติกรรมที่ดีในการรับประทานยาปฏิชีวนะ** พฤติกรรมการบริโภคยาปฏิชีวนะที่ดีควรเป็นอย่างไรชาวบ้านควรต้องศึกษา รับประทานอย่างไรจึงจะถูกวิธี พฤติกรรมการบริโภคยาที่ดีเป็นอย่างไรตรงนี้วิทยากรได้สอนไว้หมดแล้วอยู่ที่ว่าตัวของชาวบ้านเองจะปฏิบัติหรือไม่ ยกตัวอย่างเช่น นายสี อายุ 50 ปีอาชีพ ก่อสร้าง บอกว่า “ต่อไปผมจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวเองใหม่ ให้กินยาอย่างถูกวิธีครับ ” ส่วน ลุงใจ อายุ 70 ปี อาชีพ ค้าขาย บอกว่า “ลุงจะดูแลสุขภาพก่อนกินยานะหม่อ” พูดยกลุงใจก็ยิ้ม

6. **มีการอบรมเรื่องยาปฏิชีวนะ และยาอื่นๆทุกเดือน ให้กับชาวบ้านนอกเหนือจากตัวแทน** โดยชาวบ้านคิดว่า ให้แต่ตัวแทนเท่านั้นไปอบรม แต่ความเป็นจริงชาวบ้านทุกคนอยากได้รับการอบรมเรื่องความรู้ในการใช้ยาปฏิชีวนะด้วย ยกตัวอย่างเช่น ป้าแก้ว อายุ 50 ปี อาชีพ ค้าขาย บอกว่า “ป้าอยากเข้ารับการอบรมทุกเดือน ป้ากลัวความรู้หาย ถ้าไม่ได้รับการอบรมอีก” พูดยกแก่ก็หัวเราะ ส่วน ป้าจันทร์อายุ 50 ปีอาชีพ ค้าขาย เสริมว่า “ข้าก็กลัวความรู้เข้าหม้อเหมือนกัน ถ้าไม่ได้รับการอบรมอีก”

7. ชาวบ้านจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวเองในการบริโภคยาปฏิชีวนะแบบไม่ครบเทอมให้กลายเป็นแบบครบเทอมมากขึ้น เพราะ ชาวบ้านกลัวการคือยาจากเมื่อในอดีตที่ไม่รู้ว่าการใช้ยาปฏิชีวนะที่ผิดวิธีหรือรับประทานยาปฏิชีวนะแบบไม่ครบเทอม มีอันตรายเพียงใด ถึงตายหรือไม่ต่อไปชาวบ้านก็จะเปลี่ยนแปลงตัวเอง ให้รับประทานยาปฏิชีวนะ ให้ครบเทอมและถูกวิธีเพื่อป้องกันการคือยา ยกตัวอย่างเช่น นางบุญมี อายุ 45 ปี บอกว่า “ ข้ากลัวตาย ถ้าบ่เปลี่ยนแปลงตัวเองเสียใหม่” ส่วนนางแก้ว อายุ 40 ปี อาชีพ หมอนวดแผนไทย บอกว่า “ต่อไปดิฉันจะกินยาปฏิชีวนะให้หมดในคราวเดียวละ ”

8. เห็นคุณค่าของยาปฏิชีวนะและยาต่างๆว่ามีประโยชน์อย่างไร รัฐบาลต้องเสียเงินจำนวนไม่น้อย ให้กับประชาชนที่เจ็บป่วย โดยเฉพาะยาที่เป็นยาที่ต้องรับประทานให้ครบเทอม การรับประทานยาปฏิชีวนะให้ครบเทอม ถือว่าเป็นการใช้ยา อย่างประหยัดและถูกต้อง ยาแต่ละเม็ดมีวิธีการผลิตที่สลับและซับซ้อน ต้นทุนการผลิตที่สูงในแต่ละเม็ด การรับประทานยาปฏิชีวนะที่ดี ช่วยช่วยชาติประหยัดเงิน ยกตัวอย่างเช่น ลุงสิน อายุ 56 ปี อาชีพ ทำนา บอกว่า “ ข้าไม่รู้ว่ารัฐซื้อยามาแพง ต่อไปข้าจะใช้ยาอย่างประหยัด ” ส่วนลุงทอง อายุ 60 ปีอาชีพ รับจ้างบอกว่า “นี่กว่ารัฐได้ยามาฟรี ในอนาคตต้องใช้จ่ายอย่างคุ้มค่านะพวกเรา” พูดจบแกล้งหัวเราะ

9. การลิ้มรับประทานยาปฏิชีวนะ ต้องมีการปรับปรุงพฤติกรรมตัวเองใหม่โดยมีการใส่ใจตัวเอง ไม่ควรจะมีลิ้มรับประทานยาปฏิชีวนะ ถ้าลิ้มจริงๆ ควรให้ตัวแทน ของคนในครอบครัวช่วยเตือนความจำให้ด้วย ยกตัวอย่างเช่น นางพิน อายุ 45 ปีอาชีพ ค้าขาย บอกว่า “ดิฉันชอบลิ้มกินยา ยังไงจะบ่หื้อลิ้มกินยาเน้อ” ส่วนลุงคำ อายุ 60 ปี อาชีพทำนา บอกว่า “ ต่อแต่นี้ไปข้าจะหื้อสัญญากับตัวข้าว่าจะบ่ลิ้มกินยา” จากนั้นแกล้งทำทำยื่นตรง

การติดตามผลหลังจากการประยุกต์ใช้กระบวนการ F.S.C (Future Search Conference) 1 เดือน

จากการติดตามผลทำให้ทราบว่า ชาวบ้านชุมชนแม่ข่อยใต้ อำเภอ สันทราย จังหวัด เชียงใหม่ มีการรับประทานยาปฏิชีวนะที่ครบเทอมมากขึ้น (ผลจากการลงภาคสนามอีกครั้งเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2554) โดยภายในตู้ยาเกือบทุกบ้านจะไม่ค่อยมียาปฏิชีวนะหลงเหลืออยู่ภายในตู้ยา จากการสอบถามพบว่า ชาวบ้านกลัวการคือยา เพราะ การคือยาอาจทำให้ตายได้ และการอบรมให้ความรู้เรื่องยาปฏิชีวนะและยาต่างๆในหมู่บ้านก็จัดทุก 1 เดือนเพื่อให้ความรู้กับชาวบ้าน ยกตัวอย่างเช่น นางใส อายุ 30 ปี อาชีพ ค้าขาย บอกว่า “ ตอนนี้คนในหมู่บ้านกลัวแพ้ยา เลยกินยาปฏิชีวนะหื้อหมด ” ส่วนนาง สวย อายุ 39 ปี อาชีพ แม่บ้านบอกว่า “ ตอนนี้คนในหมู่บ้านมีการรับประทานยาที่ดีขึ้นเจ้า”

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบทดสอบส่วนที่ 2 (ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการไชยา) ก่อนทำกิจกรรม (Pretest) และหลังทำกิจกรรม (Posttest) ของชุมชนแม่ฮ่องสอน อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ (n=45)

	Mean	N	Std. Deviation	T	df	Sig.(2-tailed)
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	6.64	45	1.495	-13.945	44	.000**
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	11.09	45	1.505			

**ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตาราง 1 พบว่า ค่า $t = -13.945$ และ $Sig = 0.000 < \alpha 0.05$ ตกอยู่ในเขตวิกฤต นั่นคือปฏิเสธสมมติฐาน H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนทำกิจกรรมและคะแนนเฉลี่ยหลังทำกิจกรรมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หรือสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เกี่ยวกับการไชยาที่เพิ่มมากขึ้น